

Justis og Beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.

0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

Dato

16-090339ADM-OTIR/ADM

01.11.2016

Forslag til ny domstollov – høringsvar fra Oslo tingrett

Oslo tingrett viser til Justisdepartementets høring av forslaget til ny domstollov. Vi tar utgangspunkt i nummereringen i Tron Sundets utredning.

Pkt. 5. Domstollederfunksjonen. Oppnevning av stedfortreder.

Domstolloven § 19 bestemmer blant annet at i de tilfelle hvor domstolleder har forfall, "skal den eldste av de andre dommerne gjøre tjeneste, så lenge ingen annen er oppnevnt". Denne bestemmelsen stammer fra en tid hvor domstolene generelt var mye mindre enn dagens større, kollegiale domstoler. Vektleggingen av godt lederskap i domstolen var vesentlig mindre enn det er i dag.

Dagens bestemmelse fremstår som uhensiktsmessig i forhold til å sikre god administrasjon av domstolene også i situasjoner hvor domstolleder (eller avdelingsleder i avdelingsinddelte domstoler) blir syk, har permisjon eller er fraværende av andre grunner. Domstolloven bør på dette punktet endres slik at den bygger opp under at man også i domstolene har ordninger som legger vekt på stedfortrederens interesse og ferdigheter i forhold til å lede og utvikle domstolen som arbeidsplass, fremfor et lite tidsmessig prinsipp hvor det mekanisk legges avgjørende vekt på hvor lenge vedkommende har vært dommer.

Pkt. 6. Dommerfullmektiger

I forbindelse med en vurdering i 2009 – 2010 om dommerfullmektigordningen, ble det vurdert å fjerne dagens ordning med dommerfullmektig I i Oslo tingrett. Ordningen går i korthet ut på at da Oslo tingrett en gang på 1980-tallet for første gang tok i bruk ordningen med dommerfullmektiger, ble de særlige forholdene rundt arbeidssituasjonen og sammensetningen av sakene i Oslo tingrett vurdert slik at det var behov for særlig erfarne dommerfullmektiger ved denne domstolen. Disse ble gitt en noe høyere lønn enn ordinære dommerfullmektiger, og ble kalt dommerfullmektig I. Det er bare Oslo tingrett som har slike stillinger.

I dag har Oslo tingrett 81 stillinger som tingrettsdommere og 24 stillinger som dommerfullmektig. I praksis rekrutterer Oslo tingrett en del dommerfullmektiger uten tidligere dommerfullmektigerfaring, og en del som kommer fra dommerfullmektigarbeid i en annen tingrett. En undersøkelse av sammensetningen av de som har et arbeidsforhold som dommerfullmektig i Oslo tingrett pr. oktober

2016, viser at halvparten kommer fra arbeid som dommerfullmektig i en annen tingrett. Den andre halvparten rekrutteres fra annen arbeidsgiver, de fleste fra advokatarbeid.

Oslo tingrett er uenig i forslaget om å fjerne ordningen med dommerfullmektig I i denne domstolen. Vi mener en fjerning av denne ordningen vil føre til redusert kapasitet og forlenget saksbehandlingstid i Oslo tingrett, og gi en uholdbar arbeids- og ressursituasjon for domstolen.

I diskusjonen om ordningen med dommerfullmektig I i Oslo tingrett, er det fremført en rekke argumenter som begrunnelse for en fjerning av ordningen. Oslo tingrett mener disse argumentene ikke beskriver de faktiske forholdene på en dekkende måte. Vi ønsker derfor å drøfte og tilbakevise de tre viktigste av disse resonnementene:

1. Er det særlige forhold ved arbeidssituasjonen eller arbeidsoppgavene i Oslo tingrett som gir begrunnelse for ordningen med dommerfullmektig I?

Dommerfullmektigstillingene har preg av opplæringsstilling. Det er naturlig at nye dommerfullmektiger gis mulighet til gradvis og i kontrollerte former å lære å kjenne både aktuelle rettsområder og dommerhåndverket.

Vanlige og gode introduksjonsoppgaver for nye dommerfullmektiger er for eksempel arbeid med skifte, konkurs og tvangssaker. Dette er oppgaver som i de fleste andre tingretter brukes både til introduksjon og opplæring av nye dommerfullmektiger, og som også utgjør en vesentlig del av arbeidsoppgavene gjennom hele dommerfullmektigperioden for de fleste. Oslo tingrett har ingen av disse arbeidsoppgavene. I Oslo kommune ivaretas dette av Oslo byfogdembete. Disse to domstolene er de eneste tingrettene i landet som ikke er fullfaglige.

For Oslo tingretts vedkommende innebærer det at vi kun behandler straffesaker og sivile tvister. Dette representerer en utfordring i forhold til innfasing og opplæring av nye dommerfullmektiger. Dommerfullmektigene i vår domstol må i praksis brukes til dømmende arbeid innen straffesaksområdet og i forhold til sivile tvister fra første stund.

I tillegg er det et faktum at sakene i Oslo tingrett i gjennomsnitt er mer komplekse enn landsgjennomsnittet. Forhold som underbygger dette er blant annet følgende (alle tall er hentet fra domstolenes offisielle statistikk):

- Sivile tvister i Oslo tingrett krever nesten 30 % flere rettsmøtetimer pr. sak enn gjennomsnittet for de øvrige tingrettene
- Straffesakene i Oslo tingrett krever nesten 40 % flere rettstimer pr. sak enn gjennomsnittet for de øvrige tingrettene
- En langt høyere prosentandel av rettsmøtene i Oslo tingrett gjennomføres med tolk enn i øvrige domstoler i landet. Omkring hver tredje sak i Oslo tingrett avvikles i dag med bistand av tolk. Det har vært en tredobling av tolkefrekvensen i sivile tvister de siste 8 årene. I Oslo tingrett tolkes det i 62 % av de 4.200 fengslingssakene domstolen behandlet i 2015.
- Av rapporten "Ressurs- og tidsbruk i omfattende straffesaker" fremgår det at Oslo tingrett behandler 80 % av samtlige straffesaker med varighet over 60 rettstimer. De øvrige 65 tingrettene deler på de resterende 20 % av disse største straffesakene.
- Oslo tingrett er verneting for alle søksmål mot staten, for alle utlendingssakene, for alle patentsakene, for alle barnebortførings sakene og for alle saker som gjelder rikets sikkerhet. Oslo tingrett er også verneting for en meget stor del av næringslivet og organisasjonslivet i Norge. Dette er krevende saksområder, som stiller særlige krav til dommerkompetanse.

Etableringen av dommerfullmektig I-ordningen skjedde fordi Justisdepartementet vurderte at arbeidssituasjonen og sakssammensettingen i denne domstolen nødvendiggjorde særlige tiltak i forhold til bruk av dommerfullmektiger. Oslo tingrett mener disse argumentene har blitt forsterket gjennom samfunnsutviklingen de siste tiårene. Slik vi ser det er ikke påstander om at det ikke gjør seg gjeldende særlige forhold og spesielle behov for erfarne dommerfullmektiger i Oslo tingrett basert på empiri og faktum. All erfaring og statistikk bygger opp under at arbeidet i Oslo tingrett i gjennomsnitt er annerledes enn i gjennomsnittet av landets øvrige tingretter. Dette bør fortsatt gi grunnlag for den spesielle dommerfullmektigordningen vi har hatt i ca. 30 år.

2. Representerer dommerfullmektigordningen i Oslo tingrett en form for hjelpedommerordning eller uformell dommerkarriere?

En innvending mot ordningen med dommerfullmektig I i Oslo tingrett representerer en form for videreføring av en hjelpedommerordning man hadde i domstolen på 1980-tallet for å redusere saksbehandlingstidene, og at den skaper et uformelt spor for en senere dommerkarriere. Oslo tingrett er ikke enig i denne beskrivelsen.

Oslo tingrett slutter opp om prinsippet om en åpen dommerrekruttering i Norge. Det skal ikke gi noen spesielle fordeler i forhold til å bli utnevnt til dommer at man har arbeidet som dommerfullmektig i Oslo tingrett. Praksis viser at dette heller ikke skjer annet enn helt unntaksvis. De siste ti årene har kun en av til sammen ca. 45 nyutnevnte dommere i Oslo tingrett blitt rekruttert direkte fra en dommerfullmektigstilling. I samme tidsperiode har det kun et par ganger skjedd at en dommerfullmektig i Oslo tingrett er utnevnt til dommere i andre tingretter.

Generelt er dommerfullmektigerfaring en positiv arbeidserfaring ved vurdering av dommersøkere. Det samme gjelder også annen yrkeserfaring, for eksempel fra arbeid som prosederende advokat eller arbeid i påtalemyndigheten. At Innstillingsrådet for dommere anser praksis som dommerfullmektig som verdifullt ved vurderingen av søkere til dommerembeter, er en naturlig og legitim følge av det generelle kvalifikasjonsprinsippet som gjelder i offentlig sektor.

I denne forbindelse peker Oslo tingrett også på at tidligere argumenter om at Oslo tingretts ordning med dommerfullmektig I gir mulighet til sammen seks års dommerfullmektigperiode, ikke stemmer med de faktiske forholdene. Oslo tingrett har fast praksis for at dommerfullmektigene maksimalt kan være to år dommerfullmektig II og deretter tre år dommerfullmektig I. Har dommerfullmektigene startet på sitt tredje år som dommerfullmektig i en annen tingrett, kommer dette til fradrag på dommerfullmektig I-perioden i Oslo tingrett. Dommerfullmektigene i Oslo tingrett har altså konsekvent en maksimal tjenestetid på fem år fra de starter sitt dommerfullmektigarbeid.

3. Fører ordningen i Oslo tingrett til at dommerfullmektiger i andre domstoler slutter tidlig der?

En annen innvending mot dommerfullmektigordningen i Oslo tingrett er at den fører til at dommerfullmektiger i andre tingretter slutter der tidligere enn de ellers ville gjort, for å begynne i Oslo tingrett. Dette er ikke vår erfaring, og vi har to ganger foretatt undersøkelse som avkrefter denne hypotesen:

- En undersøkelse fra 2009 viste at gjennomsnittlig tjenestetid for dommerfullmektigene som kom fra andre domstoler den gang var 21,3 måneder. Dette var mer enn gjennomsnittlig tjenestetid som dommerfullmektig, som på det tidspunktet var 20 måneder.
- Ny undersøkelse pr. oktober 2016 viser at de 22 sist ansatte dommerfullmektiger som kom fra ordinært dommerfullmektigarbeid i annen domstol hadde en gjennomsnittlig tjenestetid på 22,7 måneder på tidspunktet for overgangen til Oslo tingrett. I dag anslår Domstoladministrasjonen at gjennomsnittlig tjenestetid for dommerfullmektigene er 18 – 20 måneder.

- Både i 2009 og 2016 kom dommerfullmektigene som ble rekruttert fra arbeid i en annen domstol fra tingretter spredt over hele landet. Det er altså ikke slik at det er et begrenset antall tingretter som blir ekstra sterkt belastet ved at dommerfullmektiger slutter der for å begynne å arbeide i Oslo tingrett.

Disse to undersøkelsene, foretatt med 7 års mellomrom, bekrefter at det ikke er faktisk grunnlag for tanken om at Oslo tingretts dommerfullmektigordning på en urimelig måte belaster andre domstoler. En gjennomsnittlig tjenestetid på 22,7 måneder i en stilling som i utgangspunktet er tidsbegrenset til 24 måneder, gir ikke grunnlag for argumentet om at Oslo tingretts ordning på en uheldig måte tapper andre tingretter for arbeidskraft.

Domstoladministrasjonens tilleggsnotat om offentlighet i rettspleien

1. Meroffentlighet

Oslo tingrett slutter seg til forslaget om å lovfeste en generell plikt til å vurdere meroffentlighet. Jf. domstoloven § 16-1.

2. Fotoreglene

Oslo tingrett er enig i forslaget om at det innføres en generell regel om at foto/film bare kan skje med rettens tillatelse, og at regelen gjøres lik i sivile saker og straffesaker. Forskriften § 3 om vilkårene for tillatelse bør endres, slik at den harmoniser lovendringen.

Oslo tingrett mener adgangen til privat opptak også bør kreve rettens tillatelse. Den teknologiske utviklingen gjør at det er enkelt å gjøre opptak uten at det forstyrrer forhandlingene; ofte er vi ikke engang klar over at det gjøres. Hjemmelen i domstoloven § 133 er derfor lite treffende.

Vi erfarer at det gjøres private opptak i dag, f.eks. av tilhørere, der det er uklart hva opptaket skal brukes til. Det bør retten ha tydelig hjemmel for å kunne nekte.

3. Dokumentinnsyn

Oslo tingrett slutter seg til forslaget om at alle dommer og kjennelser legges i elektronisk pressemappe, med unntak av dem som er påført Lovisa-koden "utskrift skal ikke gis". I slike tilfeller legges bare slutning i pressemappen, ev. i anonymisert form. Oslo tingrett slutter seg i utgangspunktet til forslaget, men peker på:

- a) Selv om lagringstiden er begrenset til to måneder, mener Oslo tingrett det er betenkelig at personsensitive saker legges ut uten mulighet for anonymisering. Pressen vil kunne kopiere filer, gjøre dem søkbare og lagre dem for evig tid.
- b) Konsekvensen av forslaget kan bli at dommeren benytter koden "utskrift skal ikke gis" for å unngå at partsnavnene blir kjent for pressen, i saker der pressen ellers ville fått innsyn i en anonym versjon av dommen. Det er særlig være aktuelt i særlig saker som behandles etter barneloven eller tvisteloven kap. 36. Det bør derfor være rom for en mellomløsning, der en anonymisert versjon legges i mappen.
- c) Dersom dommen merkes med denne koden, kan en utilsiktet følge være at andre enn pressen også nektes innsyn. Dette kan avhjelpest ved at det lages en kode for pressen, f.eks. "skal ikke i pressemappen". De andre kodene benyttes for andre enn pressen.
- d) Dersom pressens dokumentinnsyn skal knyttes til Lovisa-kodene, bør kodene endres og tilpasses bruken og hjemmelsgrunnlagene.

Oslo tingrett slutter seg også til at tiltaler og siktelser i tilståelsessaker legges i den elektroniske pressemappen, og at det skjer når saken er berammet.

Arbeidsgruppen mener det ikke bør legges opp til at andre dokumenter legges ut. Det er begrunnet i merarbeidet ved skanning av dokumentene. Oslo tingrett skanner alle dokumenter i sivile saker etter hvert som dokumentene kommer inn. Dessuten er flere og flere advokater i Aktørportalen.

Merarbeidet begrunner isolert sett ikke at dokumentene legges i den elektroniske pressemappen. Oslo tingrett mener sluttinnlegg i sivile saker kan legges i pressemappen, så fremt de ikke har begrensninger i offentligheten.

Regelen om pressens innsyn i bevisoppgaver, fremdriftsplaner og dokumenter som har karakter av å være rene hjelpedokumenter (eksempelvis talloppstillinger, sammenstillinger av data mv.), bør klargjøres.

Utvalget foreslår i utkastet § 16-7 første ledd at avgjørelser som begrenser offentligheten i forhold til lovens utgangspunkt, avgjøres ved kjennelse. Dersom forslaget er ment å omfatte begrensninger i adgangen til offentlig gjengivelse av rettsavgjørelser, mener Oslo tingrett det er lite hensiktsmessig. I dag treffes avgjørelsen som beslutning, som kan omgjøres. Denne ordningen mener Oslo tingrett fungerer tilfredsstillende.

4. Saker etter tvisteloven kap. 36

Reglene om offentlighet er i dag gitt i tvisteloven § 36-7. Oslo tingrett forslår at disse sakene tas inn i domstoloven (dagens § 125, § 129 (2) og § 130 (3)) for å samordne og tydeliggjøre regelverket.

Oslo tingrett

Geir Engebretsen
sorenskriver

